

Wiesław Wenz

"Rola i zadania prezbiterium w życiu kościoła partykularnego : studium prawno-historyczne", Józef Wroceński, Warszawa 1998 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 7/2, 208-210

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Józef Wroceński SCJ, *Rola i zadania prezbiterium w życiu kościoła partykularnego. Studium prawno-historyczne*
Warszawa 1998, ss. 373

Od kilku lat trwa wzmożona dyskusja nad istotą współczesnego i jak najbardziej skutecznego posługiwania kapłańskiego. Wyraźnie artykułuje się sprawę odpowiedniego przygotowania kandydatów do kapłaństwa, czego najwymowniejszym głosem jest adhortacja Apostolska Jana Pawła II *Pastores dabo vobis* (1992), a ostatnio nowe *Ratio studiorum*, które zostało przygotowane dla seminariów polskich przez Komisję ds. Duchowieństwa Episkopatu Polski i zatwierdzone przez Rzym 26 sierpnia 1999 roku. Proponowany przez Kościół nowy program formacyjny lepiej odpowiada współczesnym osiągnięciom dydaktyki i wyzwaniom współczesności, lecz nie odcina się od godnej szacunku przeszłości. Terażniejszość i przyszłość Kościoła, a w tym formacja nowych pasterzy, nie może być zawieszona w próżni. Stąd w wielu miejscach wspomniane dokumenty i propozycje odwołują się do przeszłości, a więc do tego, co zostało naznaczone nieustanną obecnością mądrości Bożej.

Wymownym świadectwem tego jest publikacja ks. Józefa Wroceńskiego SCJ, która nosi tytuł: *Rola i zadania prezbiterium w życiu kościoła partykularnego*. Książka, która jest równocześnie rozprawą habilitacyjną Autora, ukazała się nakładem wydawnictwa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a obecnie już Uniwersytetu Stefana Kardynała Wyszyńskiego.

Wydaje się, że już na początku trzeba zapytać: Czy faktycznie problem postawiony w temacie prezentowanej publikacji obecnie zasługuje na tak szczegółowe badania oraz czy wyniki badań wniosą coś nowego do naszego myślenia o roli i zadaniach kapłanów w strukturze diecezjalnej? Okazuje się, że teologiczny i kanoniczny dorobek naukowy ostatnich dziesięcioleci, niejako sprowokował Autora do tak szczegółowych badań i analiz. Jednak pierwszym motywem do przygotowania wspomnianej monografii była soborowa definicja *prezbiterium*, w której Sobór pojmuje go jako zespół, wspólnotę wszystkich kapłanów – prezbiterów danego Kościoła partykularnego, którzy złączeni z biskupem i pod jego władzą uczestniczą w zadaniach pasterzowania części Ludu Bożego oraz mają uczestnictwo w pełni kapłaństwa właściwej biskupom. Trzeba także dodać, że do właściwego odczytania roli i zadań prezbiterów przyczyniły się osiągnięcia współczesnej eklezjologii wspólnoty oraz bardzo pogłębiona wizja rzeczywistości Kościoła, w której zasada kolegialności w zakresie sprawowania władzy w Kościele partykularnym znalazła poczesne miejsce.

Studium prawno-historyczne ks. Józefa Wroceńskiego SCJ pozwala nam stwierdzić, że nauka Soboru Watykańskiego II dowartościowała samą instytucję prezbiterium, a więc grona kapłanów obecnego już w Kościele pierwszych wieków chrześcijaństwa i spełniającego w nim istotną rolę, co nie zawsze było kontynuowane w historii następnych stuleci. Przeprowadzone badania pozwoliły na wysunięcie tezy, iż właśnie pozycja prezbiterium w pierwszych stuleciach chrześcijaństwa stała się wzorcowa dla Kościoła, choć współcześnie jest rzeczywistością trudną do naśladowania. Autor doszedł do takiej konkluzji po zakończeniu swoich badań.

Prezentowana rozprawa składa się z pięciu rozdziałów, wstępu, wykazu skrótów, zakończenia, bibliografii (źródła i literatura) oraz Autor zamieścił zwięzłe streszczenia w języku angielskim i włoskim.

Autor w treści rozdziału I opisuje *Prezbiterium w Kościele pierwszych wieków*. Jest to rozdział źródłowy, bowiem w nim na podstawie źródeł biblijnych, apostoelskich i patrystycznych ukazano pozycję i rolę prezbiterów w Kościele pierwotnym. Zachowane świadectwa źródłowe pozwoliły na oryginalne ukazanie pewnego modelu – ideału, ku któremu zmierzają obecnie wydawane dokumenty kościelne, prezentowane sformułowania doktrynalne i prawne. Autor pokusił się także o opisanie pewnych symptomów, które już w tamtym okresie zapowiadały zmianę roli i znaczenia prezbiterium w późniejszym czasie.

Rozdział II zatytułowany – *Przyczyny rozproszenia prezbiterów i różne formy nawiązania łączności* – dotyczy również aspektu historycznego pozycji i roli współpracowników biskupa oraz powstających instytucji prawnych. Autor szczegółowo odniósł się do instytucji *synodu diecezjalnego*, tak w jego pierwotnym kształcie, jak i podał normy przyjęte przez Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 roku. Następnie omówiono *kapitułę katedralną* jako instytucję wyrażającą kolegiałność, jak również wskazano na prawny wymiar udziału kapituły katedralnej w zarządzaniu diecezją oraz opisano uprawnienia *konsultorów diecezjalnych*, zwłaszcza dotyczące ich uczestniczenia w zarządzie diecezją.

Treść rozdziału III to opis już współcześnie podejmowanych działań w sprawie udziału prezbiterów w kierowaniu diecezją w świetle prac i projektów Soboru Watykańskiego II. Trzeba zauważyć, że Autor podjął udaną próbę zaprezentowania jakże reformatorskich ustaleń Ojców Soborowych, które bezpośrednio określały zakres udziału prezbiterów w kierowaniu wspólnotą Kościoła dzisiaj. W tym rozdziale Autor odpowiedział na pytanie: co przyczyniło się do utraty kanonicznego znaczenia starodawnych instytucji, jak kapituła katedralna, synod diecezjalny oraz co wpłynęło na przyjęcie nowych sformułowań, w których Prawodawca szczegółowo opisuje obecną rolę i znaczenie wspólnoty prezbiterium w Kościele partykularnym. W tym rozdziale na wyjątkową uwagę zasługują rzetelne analizy Autora, które dotyczą schematów dekretów soborowych, które z kolei zainicjowały proces instytucjonalizacji udziału prezbiterów w kierowaniu diecezją w okresie prac soborowych.

W rozdziale IV omówiono *Prezbiterium w świetle Vaticanum II i prawodawstwa posoborowego*. Dlatego Autor przedstawił odnowiony obraz wspólnoty kapłanów Kościoła partykularnego w świetle nauki soborowej i najnowszej kanonistyki. Stąd w tej części rozprawy znalazły się takie zagadnienia, jak kolegiałna struktura hierarchii według nauki Soboru, odnowione pojęcie prezbiterium, istotne elementy wspólnotowego działania kapłanów w Kościele partykularnym oraz dokonano rzeczowej analizy posoborowych dokumentów dotyczących wspólnoty kapłańskiej, jak również zaprezentowano autorskie wnioski i propozycje analiz w tej kwestii.

Ostatni, piąty rozdział, nosi tytuł *Rada kapłańska jako współczesny wyraz udziału prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego* i jest niewątpliwie ukoronowaniem pracy badawczej ks. Józefa Wroceńskiego przez wcześniej przyjęty temat. Zagadnienie zostało opracowane na podstawie dekretu *Presbyterorum ordinis*, stanowisko wypracowane przez Papieską Komisję ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz promulgowany przez Jana Pawła II w 1983 roku Kodeks Prawa Kanonicznego. Dzięki normom nowego Kodek-

su Rada Kapłańska, choć jest instytucją nową, na stałe znalazła sobie miejsce w strukturze Kościoła partykularnego i w tej chwili jest praktycznie jedyną instytucją bezpośrednio związaną z prezbiterium.

Autor podejmując problem opisu roli i zadań prezbiterium w życiu Kościoła partykularnego zastosował w rozprawie złożoną metodę pracy. Skorzystał z powodzeniem z metody historycznej oraz opisu i szczegółowej analizy tekstów źródłowych, a w odniesieniu do tekstów soborowych z analizy porównawczej. W prezentowanej rozprawie na szczególną uwagę zasługuje obszerna bibliografia, na którą składają się wspomniane już liczne materiały źródłowe, a także dawniejsze i bardzo współczesne opracowania zagranicznych i polskich autorów.

Opracowanie ks. Józefa Wrocęńskiego SCJ jest bardzo solidnym studium prawnohistorycznym o instytucji prezbiterium w szerokim kontekście historycznym, bowiem obejmuje granicznie czasy apostołskie i rozwiązania Kodeksu Jana Pawła II. W dorobku polskiej literatury kanonicznej prezentowana rozprawa jest niewątpliwie szczególnym dziełem. Współcześnie studiującym alumnom, tworzącym prezbiterium diecezjalne kapłanom, rozprawa ta pomoże w poprawnym zrozumieniu roli i zadań współczesnego kapłana w strukturze Kościoła partykularnego. Stanowi poważny przyczynek naukowy pomocny w autentycznej i odważnej realizacji zasady kolegialności w sprawowaniu władzy w Kościele partykularnym.

ks. Wiesław Wenz

Ks. Julian Kałowski MIC, *Życie braterskie we wspólnocie*. Studium prawnohistoryczne, Warszawa 1999, ss. 286

Soborowa Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, odkrywając w historii zbawczej różnorodność i nadprzyrodzone bogactwo zaistniałych wspólnot życia konsekrowanego, z przekonaniem podkreśla, że to misterium ewangelicznej konsekracji stanowiło integralną część życia Kościoła i jego świętości. Praktycznie oznacza to, że „bez tajemnicy obecności wspólnot zakonnych, Kościół nie byłby w pełni Kościołem” (KK 44). Ta prawda motywowała także przekonanie uczestników Synodu Biskupów w 1995 roku, którzy w dokumencie końcowym napisali, iż „życie konsekrowane jako takie jest niezmiennie i nigdy nie może go zabraknąć w Kościele”. Aby jednak tak się stało – z kolei pisze Jan Paweł II – „potrzebna jest wierność charyzmatowi założycielskiemu oraz ukształtowanemu przez ten charyzmat duchowemu dziedzictwu każdego instytutu. Właśnie dzięki tej wierności wobec natchnienia założycieli i założycielek – które samo jest darem Ducha Świętego – można łatwiej odkryć i gorliwiej przeżywać zasadnicze elementy życia konsekrowanego” (VC nr 36).

Z powyższych tekstów nauki Kościoła wynika, że życie zakonne ma bardzo bogatą historię, oraz że integralną częścią tej historii jest istnienie i działalność instytutów zakonnych, instytutów świeckich i stowarzyszeń życia apostołskiego, które niemal od początku swego istnienia aż do definitywnego uznania, czyli nadania im pełnej osobowości prawnej przez Stolicę Apostolską, musiały pokonać liczne trudności, zarówno ze strony ustawodawstwa kościelnego, jak i świeckiego. Trzeba zauważyć, że zgromadzenia te spełniały i spełniają wielkie zadania w Kościele i świecie, są niezaprzeczalnie oryginalną formą życia